

دوره نهم

رمضان - شماره هشتم

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
روابط عمومی

توشه رمضان المبارک

((درس نامه قرآنی)) - بخش هشتم

نبایسته های رفتاری با همکیشان

درس بیستم: قهر نکردن

برادران دینی خطاب به اباذر فرمود: «ای اباذر نهی می کنم ترا از قهر کردن و دوری نمودن اگر چه ناچاری دوری مکن برادرت را بیش از سه روز تمام.

پس هر کس بمیرد در حال دوری کردن از برادرش آتش به او سزاوارتر باشد» .

و در سخنی دیگر نیز فرمود: «هر دو نفر مسلمانی که از همدیگر قهر کنند و سه روز بر آن حال بمانند و با هم آشتی نکنند هر دو از اسلام بیرون روند و میانه آنها پیوند و دوستی دینی نباشد، پس هر کدام از آن دو به سخن گفتن با برادرش پیشی گرفت، او در روز حساب پیشرو به بهشت باشد.»

امیر مومنان علی علیه السلام در این باره فرمود: «... بپرهیزید از بریدن و ترک کردن و قهر کردن از همدیگر»

امام صادق علیه السلام نیز درباره اثر بد قهر کردن می فرمود: «از هم جدا نشوند دو مرد بصورت قهر کردن جز اینکه یکی از آن دو سزاوار بیزاری (خدا و رسولش از وی) و لعنت (یعنی دوری از رحمت حق) گردد و چه بسا که هر دوی آنها سزاوار آن شوند، معتّب عرض کرد: خدا مرا فدایتان گرداند، ظالم، درست [که مستحق این کیفر است] اما مظلوم چرا؟ حضرت فرمود: برای آنکه برادرش را به آشتی با خود دعوت نمی کند و از سخن او چشم نمی پوشد. شنیدم پدرم می فرمود: هرگاه دو نفر با هم ستیزه کردند و یکی از آن دو بر دیگری چیره آمد، باید آنکه در حق او ستم شده نزد آن دیگری برود و به او بگوید: ای برادر! ستمکار منم، تا قهر و جدایی میان او و رفیقش برطرف شود؛ زیرا خداوند تبارک و تعالی داوری عادل است و حق ستمدیده را از ستمگر می ستاند.»

قهر کردن به معنی تکلم نکردن و کراهت داشتن از دیدار با شخصی است از آفتها در زندگی انسان ها، پیدایش کشمکش ها، دودستگی و جناح بندی میان همکیشان است که معمولاً در اجتماعات کوچک منجر به قهر کردن و دوری از برادران همکیش می شود.

قهر کردن در مباحث اخلاقی جزء رذائل اخلاقی بشمار می رود که نتیجه عداوت و کینه، بخل و حسد و یا بدگمانی و بدبینی است.

در آموزه های دینی شدیداً از این خصلت زشت نهی شده است، در قرآن درباره پیامد قهر کردن و قطع ارتباط به خویشان و همکیشان این چنین آمده است: «فاسقان کسانی هستند که پیمان خدا را، پس از محکم ساختن آن، می شکنند و پیوندهایی را که خدا دستور داده برقرار سازند، قطع نموده و در روی زمین فساد می کنند؛ اینها زیانکارانند.»

از مصادیق این قطع رابطه، قطع رابطه با همکیشان است. در همین آیه، چنین عملی را، نشانه فسق و از مفاسد در زمین می داند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله نیز در باره عواقب سوء قهر کردن با

پیامبر اسلام ﷺ می فرمایند: « هر که یک سال از برادر خویش قهر کند چنانست که خون وی را ریخته است. » و آن حضرت در جمله ای دیگر فرمود: « ای اباذر پرهیز از دوری کردن از برادرت. زیرا که عمل انسان با قهر پذیرفته نمی شود. » رسول خدا در توصیه ای فرمود: « با هم دشمن نباشید، و بهم حسد نبرید و بهم پشت نکنید و از هم نبرید و برادرانه بندگان خدا باشید برهیچ مسلمانی روا نیست که بیش از سه روز با برادرش قهر کند. »

گاهی قهر کردن از باب نهی از منکر است و اثر تربیتی دارد. مثلاً گاهی اوقات بعضی از افراد برای کاهش رفتار نامناسب طرف مقابل از ابزار قهر استفاده می کنند و به عبارتی می خواهند به این روش ناراحتی خود را از رفتار طرف بیان کنند.

در مورد نهی از منکر گفته شده که اگر نهی لفظی و زبانی ما در بازداشتن فردی از انجام منکر اثری نداشت در صورتی که بی توجهی به او و برخورد سرد و سنگین با او در تغییر روش و عمل او موثر بود باید این راه را برگزید و در واقع این نوعی علاج مشکل و عامل بازدارنده از منکر است و مصداق اطاعت امر خداوند و عمل به وظیفه شرعی است نه برخوردی از سر لجاجت و عصبانیت و یا انتقام و تشفی دل.

درس بیست و یکم: پرهیز از همکاری در گناه

از توصیه های خداوند در قرآن پرهیز مومنان از همکاری با همکیشان در انجام گناه و تجاوز از حدود الهی می باشد. بی توجهی مومنان به توصیه الهی از مهم ترین موانع سعادت و کمال فردی و اجتماعی و مایه شقاوت و حرمان اند و بر اثر این دو، هماهنگی

امام رضا علیه السلام در عواقب قهر و دشمنی دو برادر همکیش فرمود: « در شب اول ماه رمضان شیطان های سرکش به غل و زنجیر بسته می شوند و در هر شبی هفتاد هزار نفر آمرزیده می شوند و در شب قدر خداوند به اندازه ای که در ماه رجب و شعبان و ماه رمضان تا آن هنگام (شب قدر) آمرزیده است، می آمرزد مگر مردی را که میان او و برادرش دشمنی و کینه ای باشد. »

پس خداوند عزّ و جلّ فرماید: اینان را بگذارید (مهلت دهید) تا زمانی که با هم آشتی کنند. »

رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره زمان قهر و راه حل برون رفت از آن فرمود: « قهر کردن بیش از سه روز روا نیست. »

پس اگر با هم رو به رو شدند و یکی از آن دو سلام کرد و دیگری جواب سلامش را داد، هر دو در ثواب شریک هستند، ولی اگر جوابش را نداد، آن که سلام کرده از گناه مبرا است و دیگری گنهگار است. » و در سخنی دیگر نیز فرمود: « اگر دو مرد به اسلام درآیند و سپس از یکدیگر قهر کنند، یکی از آن دو از اسلام خارج شود تا آنکه برگردد؛ یعنی آنکه ظالم و مقصر است. »

گفتم: آری. گفت: چرا؟ گفتم: پیر شده ام و فرزندان و کسانم نیز نمی توانند از عهده اداره آن ها برآیند. گفت: چنین نیست، چنین نیست. من می دانم چه کسی به تو فرمان داده است.

آری، موسی بن جعفر علیه السلام به تو فرمان چنین کاری داده است. گفتم: مرا با موسی بن جعفر چه کار؟ هارون گفت: این سخن را رها کن، به خدا سوگند اگر سوابق نیک تو نبود تو را می کشتم.

این نکته در این بحث قابل توجه می باشد که اسلام از يك سو با تعصب قبیله گرایی مبارزه کرد و از سوی دیگر شعار «تعاون بر برّ و تقوا و ترک همکاری در گناه» را جایگزین شعار جاهلی «انصر أخاك، ظالماً أو مظلوماً» کرد و از سوی سوم همان شعار جاهلی را با معنا و تفسیری متفاوت عرضه کرد، چنان که انس بن مالک از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمودند برادرت را یاری کن؛ ظالم باشد یا مظلوم.

پرسیدند: ای رسول خدا! یاری رساندن به مظلوم رواست؛ اما ظالم را چگونه یاری کنیم؟ فرمود: او را از ستم بازدارید و این یاری اوست»

ادامه دارد...

به قلم:

حجت الاسلام والمسلمین عیسی عیسی زاده
مدیر گروه فرهنگ نامه های قرآنی و عضو هیئت
علمی پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن
پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

و همگرایی از میان می رود و نظام گسیخته و مختل می شود و روح انتقام و کینه توزی حاکم می گردد و در نتیجه، درون و ضمائر آدمیان فاسد می شود و فروغ فطرت به خاموشی و ندای دعوتگر عقل به ضعف و کاستی می گراید و در نتیجه، هیچ کس بر جان و آبرو و مال خود ایمن نخواهد بود و از زندگی جز دشواری و ناگواری نمی ماند.

رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره پیامد همکاری در گناه فرمودند: «روز قیامت منادی ندا می دهد کجایند ستمگران و یاران و همسان هایشان؟ حتی کسانی که قلمی را برایشان تراشیده یا دوات و مرکب را آماده کرده اند؟ آن گاه فرمود: آنان را در تابوتی آهنین گرد می آورند و در دوزخ افکنده می شوند».

صفوان جمّال، از یاران امام کاظم علیه السلام می گوید: خدمت امام رسیدم. فرمودند: ای صفوان، همه کارهایت خوب است، جز يك کار عرض کردم: فدایت شوم، آن چیست؟ فرمودند: این است که شترانت را به هارون کرایه می دهی. گفتم: به خدا سوگند آن ها را در راه عیاشی و هوسبازی و شکار حرام به او کرایه نمی دهم و تنها در سفر به مکه به او کرایه می دهم. افزون بر اینکه خودم نیز همراه شتران نمی روم، بلکه برخی فرزندان و کسانم را با آن ها می فرستم. امام علیه السلام فرمودند: آیا از آنان کرایه می گیری؟ گفتم: آری. فرمودند: آیا دوست داری آنان زنده بمانند و بر سر کار باشند تا کرایه تو را بپردازند؟ گفتم: آری. فرمودند: کسی که بقای ستمگران را دوست بدارد از آنان است و هر که از آنان باشد در آتش دوزخ خواهد بود. «صفوان می گوید: من بی درنگ شتران خود را فروختم و هارون که از این کار آگاه شد، مرا احضار کرد و گفت: شنیده ام شترانت را فروخته ای؟

فِيهِ تَلْبَسُ الْأَلْبَانِ رَضِيانِ اللَّهُمَّ

ما احتیاج داریم به این که از این ساعات، از این روزها و شبهای پربرکت (ماه رمضان) حداکثر بهره را ببریم؛ با تقویت رابطه‌ی قلبی خودمان با عالم معنا، با عالم غیب، با ابتهال و تضرع و خشوع در مقابل رب الارباب، و با استحکام پیوند ولایت خودمان با اهل بیت (علیهم السّلام) و این خاندان مکرم.

